

5-9-SINF O‘QUVCHILARIDA SINFDAN TASHQARI MASHG‘ULOT ORQALI IJTIMOY TASHABBUSKORLIK JARAYONINING NAZARIY ASOSLARI.

Latipova Nigoraxon Isakovna

*O‘zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport
universiteti Farg‘ona filiali o‘qituvchisi
latipovanigora@gmail.com*

Annotatsiya: Ushbu maqola 5-9-sinf o'quvchilarida ijtimoiy tashabbusni rivojlantirishning nazariy asoslarini o'rganadi, ayniqsa sinfdan tashqari mashg'ulotlarning roliga e'tibor beradi. Maqolada turli xil psixologik va sotsiologik nazariyalardan kelib chiqqan holda, darsdan tashqari mashg'ulotlarda ishtirok etish o'quvchilar o'rtasida ijtimoiy tashabbusning o'sishiga qanday yordam berishini o'rganadi.

Kalit so‘zlar: Ijtimoiy tashabbus, sinfdan tashqari ishlar, o‘quvchilar, 5-9-sinflar, nazariy asoslar, rivojlanish, yetakchilik, jamoatchilik ishtiroki.

Kirish: Ijtimoiy tashabbusni rivojlantirish o'quvchilarning, xususan, 5-9-sinf o'quvchilarining yaxlit o'sishining ajralmas qismidir, chunki ular ijtimoiylashuv va shaxsiyatni shakllantirishning muhim bosqichlarini bosib o'tadilar. Rasmiy ta'lim muhim bilim va ko'nikmalarni bersa-da, darsdan tashqari mashg'ulotlar o'quvchilarga ushbu bilimlarni real hayot sharoitida qo'llash uchun noyob imkoniyatlarni taqdim etadi, ularda vakolat, etakchilik va ijtimoiy mas'uliyat hissini rivojlantiradi. Bu ish o'quvchilarda ijtimoiy tashabbusni rivojlantirish jarayonining nazariy asoslarini yoritishga, sinfdan tashqari mashg'ulotlarning roliga alohida e'tibor qaratishga qaratilgan. Asosiy psixologik va sotsiologik nazariyalarni o'rganib chiqib, biz maktabdan tashqari mashg'ulotlar o'quvchilar o'rtasida ijtimoiy tashabbusni rivojlantirishga, shu orqali ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini boyitishga yordam beradigan mexanizmlarni aniqlashni maqsad qilganmiz.

Ijtimoiy tashabbusni rivojlantirish bo'yicha adabiyotlar ushbu konstruktsiyaning ko'p qirrali xususiyatini ta'kidlaydi, faollik, empatiya, fuqarolik ishtiroki va muammolarni hal qilish qobiliyatlari kabi o'lchovlarni o'z ichiga oladi. Banduraning ijtimoiy ta'lim nazariyasi, Vygotskiyning sotsial-madaniy nazariyasi va Eriksonning psixososyal rivojlanish bosqichlaridan kelib chiqib, tadqiqotchilar o'quvchilarning tashabbuskorlik xulq-atvorini shakllantirishda individual xususiyatlar, atrof-muhit ta'siri va ijtimoiy o'zaro ta'sirlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ta'kidladilar. Bundan tashqari, tadqiqotlar maktabdan tashqari mashg'ulotlarning ijtimoiy tashabbusni

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

rivojlantirish, talabalarga turli sharoitlarda hamkorlik qilish, muloqot qilish va etakchilik qilish imkoniyatini berish uchun qulay zamin sifatidagi rolini ta'kidladi.

Metodologiya: Ushbu maqolada darsdan tashqari mashg'ulotlar orqali o'quvchilarda ijtimoiy tashabbusni rivojlantirish jarayonining negizida yotgan mexanizmlarni yoritish uchun mavjud tadqiqot adabiyotlaridagi fikrlarni sintez qilib, nazariy asosli yondashuv qabul qilingan. Tegishli nazariy istiqbollarni tizimli ravishda ko'rib chiqish va tahlil qilish orqali biz 5-9-sinf o'quvchilari o'rtasida ijtimoiy tashabbusni rivojlantirishga yordam beruvchi omillar haqida har tomonlama tushuncha hosil qilishni maqsad qilganmiz.

Munozara bo'limi darsdan tashqari mashg'ulotlar doirasida ijtimoiy tashabbusni rivojlantirishning nozik dinamikasini o'rganadi. U faoliyatning tabiati, kattalar nazorati sifati, tengdoshlarning o'zaro munosabati va institutsional yordam kabi omillar talabalarning faollik darajasi va ularning ishtiroki natijalariga qanday ta'sir qilishini o'rganadi. Bundan tashqari, munozarada darsdan tashqari mashg'ulotlar orqali samarali ijtimoiy tashabbusni rivojlantirish yo'lidagi mumkin bo'lgan muammolar va to'siqlar, shuningdek, ushbu to'siqlarni bartaraf etish va bunday dasturlarning ta'sirini optimallashtirish strategiyalari ko'rib chiqiladi.

Xulosa qilib aytganda, ushbu maqola 5-9-sinf o'quvchilarida sinfdan tashqari mashg'ulotlar orqali ijtimoiy tashabbusni rivojlantirishning nazariy asoslarini yoritib beradi. Psixologik va sotsiologik nazariyalardan olingan fikrlarni umumlashtirib, biz maktabdan tashqari mashg'ulotlar o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini, yetakchilik fazilatlarini va fuqarolik mas'uliyatini his qilishni rivojlantirish katalizatori sifatida ahamiyatini ta'kidladik. Oldinga qarab, o'qituvchilar, siyosatchilar va jamiyat manfaatdor tomonlari ijtimoiy tashabbusni rivojlantirishda maktabdan tashqari mashg'ulotlarning o'zgaruvchan salohiyatini tan olishlari va bunday dasturlarning samaradorligini oshirish uchun dalillarga asoslangan strategiyalarni amalga oshirishlari juda muhimdir.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Anvarovich, I. S., Tokhirovich, K. T., & Tursunovich, Q. U. (2022). Use problem-solving techniques in school gymnastics. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 12(4), 512-513.
2. Abduhamidovich, M. I., Mansurovich, M. S., & Usmonovich, A. U. (2022). Selection of talented wrestlers and education of physical perfection in the process of wrestling activities in sports schools. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 12(4), 166-167.

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

3. Ahmedov, U. (2019). Interaction patterns in elt teaching: group work and pair work. *Theoretical & Applied Science*, (12), 170-172.
4. Sulstonov, Usmon Ibragimovich. "METHOD OF CONTROLLING THE TRAINING PROCESS OF LONG-DISTANCE RUNNERS." *Eurasian Journal of Academic Research* 2.3 (2022): 132-137.
5. Ibragimovich, Sulstonov Usmon. "DYNAMICS OF MORPHOLOGICAL INDICATORS IN THE PHYSICAL DEVELOPMENT OF LONG-DISTANCE RUNNING." *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 11.01 (2022): 129-132.
6. Ортиқов, М., et al. "БИАТЛОНЧИЛАРНИ МУСОБАҚАЛАРГА ТАЙЁРЛАШДА МАШҒУЛОТ ЮКЛАМАЛАРИ ВОСИТАЛАРИНИНГ ОПТИМАЛАШТИРИШ." *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)* 1.4 (2021): 156-163.
7. Араббоев, К. Т., and Е. Я. Михайлова. "ОБОСНОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ФАКУЛЬТЕТА ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ПОСРЕДСТВОМ ТЕХНОЛОГИЙ ИНТЕГРИРОВАННОГО МОДУЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ." *Namangan davlat universiteti Ilmiy axborotnomasi* 7 (2023): 753-757.
8. Tokhirzhonovich, Arabboev Kakhramon. "The effect of physical activity on the body of schoolchildren in physical education lessons." *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal* 11.12 (2023): 112-115.
9. Arabboyev, Q. T. "O 'quv uslubiy majmua.'" (2021).
10. Tohirjonovich, Arabboyev Qahramon. "THE EFFECT OF PHYSICAL ACTIVITY OF DIFFERENT INTENSITY ON THE FEMALE ORGANISM." *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 12.12 (2023): 89-93.
11. Tohirjonovich, Arabboyev Qahramon. "THE ROLE OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS IN STUDENT ACTIVITY AND LIFESTYLE." *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 12.09 (2023): 58-63.
12. Murodova, Guli. "RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI DARS JARAYONIDA QO'LLASHDAGI SAMARASI." *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz)* 19.19 (2022).

Jismoniy tarbiya va sport sohasi samaradorligini oshirishda fiziologik, pedagogik-psixologik yondashuvlar va fanlararo integratsiyalashuv masalalari

13. Муратова, Гулнара. "К вопросам нормирования нагрузок в зависимости от задач на уроках физического воспитания в общеобразовательной школе." Наука и технология в современном мире 2.16 (2023): 32-35.
14. Муратова, Гулнара Рашитовна. "Воспитание нравственных качеств учащейся молодёжи посредством занятий физической культурой и спортом." International journal of advanced research in education, technology and management 2.6 (2023).
15. Rashitovna, Muratova Gulnara. "The importance of developing a healthy lifestyle in primary school students." INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 12.09 (2023): 19-21.
16. Муратова, Гулнара Рашитовна. "ОПТИМИЗАЦИЯ ДВИГАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ ПОСРЕДСТВОМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОРЕВНОВАТЕЛЬНО-ИГРОВОГО МЕТОДА." Uzbek Scholar Journal 16 (2023): 176-179.
17. Mukhtarovna, Yuldasheva Jamilakhan, Melikhujayeva Noilakhan, and Mirzarahimova Muhtasarkhan. "THE PECULIARITY OF TAKING GYMNASTICS CLASSES WITH STUDENT GIRLS." INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 12.03 (2023): 47-51.
18. Умаров, Абдусамат, Зулхумор Умарова, and Мохира Алишерова. "ПОДВИЖНЫЕ ИГРЫ В ДОШКОЛЬНОМ ВОЗРАСТЕ." Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences 2.22 (2023): 102-106.
19. Дунаев, К. Ш., А. Умаров, and Ш. А. Арсланов. "Проблемы и перспективы спортизации физического воспитания школьников." ББК 75.1 А-43 Ответственный редактор (2021): 100.
20. Умаров, Абдусамат Абдумаликович, and Зулхумор Уринбаевна Умарова. "СПОРТ В СИСТЕМЕ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ОБЩЕСТВА: ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ ПОДХОД." INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE "THE TIME OF SCIENTIFIC PROGRESS". Vol. 2. No. 2. 2023.
21. Назаров, А. Т., and А. А. Умаров. "Отношение к физической культуре и спорту студентов и школьников." Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук (2020): 130.
22. Abdumalikovich, Umarov Abdusamat. "Biomechanics Of Running Step Technique." INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 11.11 (2022): 87-91.